

УДК 658.15.012.8

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНУ

Світлична Т.І.

Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова

Розглядаються актуальні питання інноваційних основ розвитку підприємств житлово-комунального комплексу України. Основна увага сфокусована на виробленні заходів політики інноваційних процесів у комунальному секторі економіки, пошуку шляхів їх фінансового забезпечення.

Ключові слова: ресурси, інновації, житлово-комунальні підприємства, нетрадиційні джерела енергії, питання фінансування.

Постановка проблеми. Розвиток і життєдіяльність людства супроводжується споживанням великого обсягу енергетичних ресурсів. З другої половини двадцятого століття потреби в різних видах енергії швидко зростають. Постійною тенденцією збільшення характеризуються обсяги використання нафти, вугілля, водних ресурсів, природного газу, ядерного палива та нетрадиційних джерел енергії (сонячної енергії, біогазових установок, гідроелектростанцій та вітрових електростанцій). Залежність нашої життєдіяльності від природних ресурсів та їх надзвичайно важлива роль пояснюють притаманну їм одну з найвищих цін у світі.

Із кожним днем істотно зростає роль та вплив енергетичного фактору на міжнародні відносини держав. Світова спільнота все більше усвідомлює

грунтовність тези про необхідність консолідації зусиль щодо забезпечення глобальної енергетичної безпеки.

Будь-яка держава, підтримуючи високий рівень власної енергетичної безпеки, отримує можливість зміцнювати свої національні інтереси та забезпечувати стабільний і стійкий розвиток.

Цей факт підтверджує актуальність здійснення енергозберігаючої політики, одним з напрямків якої є інноваційні організаційно-технічні заходи.

Дані питання є надзвичайно актуальними і для житлово-комунальних підприємств. В даному секторі економіки важкою спадщиною планово-адміністративної економіки виступило практично повне ігнорування питань економії природних ресурсів і використання ефективних маловитратних технологій. Як результат відбуваються

величезні за масштабами втрати енергоресурсів, які збільшуються з причин критичного фізичного й морального зносу комунальних мереж, катастрофічно низькою ефективністю устаткування теплоенергетики.

Функціонування житлово-комунальних підприємств регіону повинно базуватися саме на принципах енергетичної безпеки, яка забезпечується енергетичною незалежністю, стійкістю та стабільністю діяльності енергетичного комплексу країни.

Аналіз результатів останніх досліджень і публікацій. Питанням інноваційної політики житлово-комунальних підприємств регіону присвячена велика кількість робіт вітчизняних і зарубіжних дослідників, таких як: Дзяна Г., Добровець Є.Б., Кравцова Л.Ю., Маляренко В.А., Мильніченко С.М., Мхітарян Н.М., Ніколаєв В.П., Стогній Б.С., Чернишов Л.Н. та інших [4-10; 13; 15].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Але на даний момент, не до кінця розкритими залишаються питання про причини труднощів у реалізації інноваційних процесів, а також питання розробки комплексу заходів із подальшої успішної реалізації даних процесів. Не можна не погодитися, що ці питання нині набувають «беззаперечну актуальність, а й навіть пріоритетність над іншими проблемами регіонального розвитку» [8, с. 75].

Мета статті. Метою даної статті є вивчення основних напрямків інноваційних процесів житлово-комунальних підприємств регіону, аналіз причин їх невдач і пошук основних напрямків подальшого здійснення інноваційної політики.

Викладення основного матеріалу. Проведення енергозберігаючої політики, впровадження інноваційної моделі й технічне переозброєння виступає одним зі стратегічних напрямків і базисною тезою реформування житлово-комунального комплексу. Не викликає сумніву, що дана політика виступає основою зниження енергоємності та вартості житлово-комунальних послуг, підвищення їх якості. Крім того «... для України це питання також важливе не тільки у зв'язку з вибраним напрямком тісної інтеграції в ЄС, але й у зв'язку з величезним значенням для національної економіки широкомасштабного збереження й ефективного споживання енергії» [2, с. 4].

З іншого боку, на шляху реалізації інноваційних проектів виникає багато перепон і труднощів. Так, у своїй роботі «Проблеми функціонування та розвитку енергетичного комплексу регіону» Мильніченко С. наводить наступний перелік регіональних енергетичних проблем:

- висока енергозатратність галузей промисловості регіону, зумовлена великою часткою застарілих виробничих засобів, зношеністю технологічного обладнання та недостатньою завантаженістю енергетичних потужностей внаслідок зниження обсягів виробництва;

- відсутність дієвих правових та організаційно-економічних механізмів, що стимулюють виробників і споживачів енергоресурсів до підвищення ефективності виробництва і споживання енергії;

- кризовий стан виробничо-ресурсного потенціалу енергетичного комплексу регіону, обумовлений відсутністю первинних енергетичних

ресурсів та електрогенеруючих потужностей, внаслідок чого спостерігається постійне зростання тарифів на енергоресурси;

- недостатність фінансових ресурсів, необхідних для оновлення виробничої бази енергетичного комплексу регіону, що призводить до енергодефіциту [8, с. 77].

Дійсно, у край слабка інвестиційна база не дозволяє повною мірою реалізувати енергоефективну політику. Для вітчизняних інвесторів житлово-комунальні підприємства вважаються інвестиційно непривабливим сектором економіки, а іноземних інвесторів стримують економічна нестабільність, протиріччя державного, регіонального та місцевого законодавства. У даній ситуації «...закордонні інвестори прагнуть суверенних гарантій від держави щодо повернення коштів, отриманих за рахунок економії енергоресурсів. Але під кожний проект їх звичайно одержати неможливо» [15, с. 41].

Таким чином, основними причинами невдач енергозберігаючої політики, у тому числі інноваційних процесів житлово-комунального підприємств є наступні (рис. 1).

Рис. 1. Негативні моменти реалізації інновацій житлово-комунальних підприємств регіону

Джерело: розроблено автором за даними [1-3; 12; 14]

Отже, надзвичайно актуальним стає питання розробки економічної моделі, що створює умови для активної інноваційної й інвестиційної діяльності житлово-комунальних підприємств, а також відповідного нормативно-правового поля її реалізації.

Важливим та навіть основним важелем реалізації інноваційної діяльності житлово-комунальних підприємств регіону виступає саме політика енергозбереження.

На сьогодні відсутня єдина думка стосовно економічної сутності поняття терміну «енергозбереження» [3, с. 21]. Проаналізуємо точку зору, щодо змісту економічної категорії «енергозбереження» (табл. 1).

Модернізація (реконструкція) житлово-комунального підприємств регіону вимагає величезних капітальних витрат зі строком окупності в 7-10 років, але очікуваний ефект буде істотним.

Так, наприклад, річна величина витрат енергоресурсів, як очікується, знизиться на 20-30 відсотків. По оцінках фахівців зниження втрат води й тепла в мережах під час подачі споживачам хоча б на 10% від загального обсягу послуг теплопостачання, водопостачання й водовідведення заощадять для підприємств приблизно 500 млн. грн. виробничих витрат щорічно [10, с. 76].

Рис. 2. Перелік джерел фінансування інновацій житлово-комунальних підприємств регіону

Джерело: розроблено автором за даними [12, с. 54; 15, с. 43]

Інноваційна модель розвитку житлово-комунальних підприємств регіону потребує стійких

джерел фінансування. Серед них потенційними можуть виступати (рис. 2).

Крім того впровадження всіх інноваційних заходів не встигає, на думку фахівців, сьогодні дати очікуваний економічний ефект із здешевлення житлово-комунальних послуг у зв'язку з постійним ростом цін на матеріали, енергоносії, підвищенням заробітної плати, збільшенням податкової бази, що є основною складовою ціни на комунальні послуги [3, с. 34]. Таким чином, найбільш важливим у ситуації, що склалася, для закріплення отриманих позитивних результатів і подальшого інноваційного прогресу необхідна реалізація наступних заходів (табл. 2).

Висновки і пропозиції. Відмовлятися від намічених заходів не можна, тому що це загрожує повним розвалом систем життєзабезпечення та, як наслідок, соціальним вибухом у суспільстві. Ми живемо в такий час, коли будь-який неправильний наш вчинок, небажання враховувати екологічні обмеження та ігнорування кризового стану навколишнього середовища загрожує катастрофою не просто в найближчі десятиліття, а щохвилини. Уникнути настільки руйнівних подій допоможе (поряд з безліччю не менш важливих заходів) у тому числі й грамотна, зважена політика енергоресурсозбереження, одним з напрямків якої є впровадження інноваційних заходів. Реалізація інноваційної моделі розвитку житлово-комунальних підприємств регіону забезпечить: зменшення питомої енергоємнос-

Таблиця 1

Підходи до визначення сутності категорії «енергозбереження»

Автор	Трактування категорії
Закон України «Про енергозбереження» [11, с. 1]	Енергозбереження – діяльність (організаційна, наукова, практична, інформаційна), яка спрямована на раціональне використання та економне витрачання первинної та перетвореної енергії і природних енергетичних ресурсів в національному господарстві, яка реалізується з використанням технічних, економічних та правових методів
Суходоля О. М. [14, с. 22]	Енергозбереження – це результати діяльності, направлені на зберігання енергії
Дзяна Г. [4, с. 74]	Енергозбереження – це кількісні характеристики процесу збереження енергії
Акіншина О. В. [1, с. 4]	Енергозбереження – це багатогаспектна комплексна проблема, що охоплює, крім технічних і організаційно-правових аспектів, методологічні аспекти, питання збереження та безпеки життєвого простору людини, здійснення промислової діяльності з найменшими витратами з високоефективним використанням матеріального та інтелектуального потенціалу
Джеджула В. В. [3, с. 22-23]	Енергозбереження – це наукова, організаційна, практична та інформаційна діяльність, яка спрямована на економне витрачання первинної та перетвореної енергії і природних енергетичних ресурсів в національному господарстві, зменшення екологічного забруднення навколишнього середовища, перехід на відновлювальні джерела енергії, що реалізується з використанням відповідних методів
Маляренко В.А. [7, с. 20]	Енергозбереження – організаційна наукова, практична, інформаційна діяльність державних органів, юридичних і фізичних осіб, направлена на зниження витрати (втрат) ПЕР в процесі їх видобування, перероблення, транспортування, зберігання, використання і утилізації
Мхітарян Н. М. [9, с. 7]	Енергозбереження – це комплекс заходів щодо економії енергії і введення в енергетичний оборот нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії (НВДЕ), які практично не використовуються в господарській діяльності регіонів
Мильниченко С. М. [8, с. 11]	Енергозбереження – раціональне використання енергії, що передбачає чотири основні способи економії традиційних енергоресурсів і розширення сфери застосування нетрадиційних: 1) скорочення споживання палива та енергії за рахунок зміни методів і структури господарювання; 2) заміщення дефіцитних видів енергоресурсів (нафта, природний газ) менш дефіцитними (вугілля, атомна енергія); 3) розширення сфери та підвищення інтенсивності застосування нетрадиційних відновлюваних джерел енергії (сонця, вітру, біомаси); 4) загальне підвищення ефективності використання енергоресурсів усіх видів за рахунок впровадження комплексу нормативно-правових, організаційно-економічних і технологічних заходів

Джерело: розроблено автором за даними [1; 3-4; 7-11; 14]

ті продукції, зменшенням викидів у навколишнє середовище, зростанням частки альтернативних і відновлювальних джерел енергії у енергобалансі підприємств, а також збільшення їх прибутку.

Таблиця 2

Перелік заходів забезпечення реалізації інноваційної політики діяльності житлово-комунальних підприємств регіону

№ з/п	Зміст
1	впорядкування й погодження діючих, розробка нових нормативно-правових актів з основних напрямів енергоресурсозбереження. Останнє забезпечить ефективне функціонування ринкових механізмів, які, у свою чергу, будуть більш повно відображати екологічні витрати й переваги енергозбереження
2	законодавче закріплення можливих варіантів стимулювання ощадливого, раціонального використання енергоресурсів. Запровадження тарифів на паливно-енергетичні ресурси залежно від сезону, рівня енергоспоживання
3	стимулювання й підвищення інвестицій у реалізацію розробок науково-технічного прогресу в ЖКГ за допомогою пільгового режиму оподаткування, знижених процентних ставок по банківських кредитах
4	нормативне закріплення обов'язковості проведення енергоаудиту, експертизи тарифів і складання енергетичних паспортів житлово-комунальних підприємств

Джерело: розроблено автором

Список літератури:

- Акінщина О. В. Енергоаудит у системі енергоменеджменту підприємства / О. В. Акінщина, Л. І. Третьякова, О. М. Антоненко // Вісник національного університету «Львівська політехніка». Логістика. – 2012. – № 735. – С. 4-11.
- Доповідь голови Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства на розширеному засіданні колегії Держжитлокомунгоспу («Про хід реформування житлово-комунального господарства України») 22.07.2003 р. // Інформаційний бюлетень Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства. – 2003. – № 8. – С. 5-12.
- Джеджула В. В. Організаційно-економічний механізм енергозбереження промислових підприємств: дис... докт. економ. наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / В'ячеслав Васильович Джеджула. – Хмельницький: ХНУ, 2014. – 419 с.
- Дзяна Г. Теоретичні основи державної політики у сфері енергозбереження / Г. Дзяна, Р. Дзяний // Ефективність державного управління. – 2010. – № 23. – С. 72-79.
- Добровец Е. Б. Энергетическая стратегия государства: как найти золотую середину // Журнал руководителя и главного бухгалтера «ЖКХ». – 2009. – № 5. – С. 64.
- Кравцова Л. Ю. Экономический механизм мотивации внедрения энергосберегающих технологий в жилищно-коммунальное хозяйство: дис... канд. економ. наук по специальности 08.10.01 – размещение производительных сил и региональная экономика / Любовь Викторовна Кравцова. – Донецк: Донецкий ун-т экономики и права, 2006. – 237 с.
- Маляренко В. А. Енергозбереження – пріоритетний напрямок розвитку вдосконалення комунальної енергетики / В. А. Маляренко // Интегрированные технологии и энергосбережение. – 2006. – № 3. – С. 19-30.
- Мильніченко С. М. Проблеми функціонування та розвитку енергетичного комплексу регіону / С. М. Мильніченко // Збірник наукових праць ЧДТУ, 2014. – Випуск 36. Частина II. – С. 74-79.
- Мхітарян Н. М. Аналіз стану та перспектив розвитку відновлюваної та вторинної енергетики в світі та в Україні / Н. М. Мхітарян, С. О. Кудря, Л. В. Яценко // Відновлювана енергетика XXI століття: матеріали IV Міжнар. конф. – Крим, 2005. – С. 11-25.
- Ніколаєв В. П. Зміцнення фінансового стану комунальної галузі / В. П. Ніколаєв // Фінанси України. – 2003. – № 6. – С. 75-79.
- Про енергозбереження: [закон України: офіц. текст: за станом на 01 липня 1994 р. № 74/94ВР із змінами, внесеними Законом України від 01 січня 2013р.]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/74/94-%D0%B2%D1%80>
- Програма розвитку і реформування житлово-комунального господарства м. Харкова на 2003-2010 рр. / Шутенко Л. М., Бабаєв В. М. – Харків: ХДАМГ, 2003. – 205 с.
- Стогній Б. С. Перспективи розвитку паливно-енергетичного комплексу та енергозбереження в Україні / Б. С. Стогній // По материалам исследований Государственного комитета Украины по энергосбережению. – 2010. – С. 5-9.
- Суходоля О. М. Енергоефективність економіки в контексті національної безпеки: методологія дослідження та механізми реалізації: моногр. / О. М. Суходоля. – К.: НАДУ, 2006. – 424 с.
- Чернышов Л. Н. Энергоресурсосбережение в жилищно-коммунальной отрасли / Л. Н. Чернышов // Журнал руководителя и главного бухгалтера «ЖКХ». – 2010. – № 2. – С. 40-47.

Светличная Т.И.

Харьковский национальный университет имени А.Н. Бекетова

ОРГАНИЗАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ РЕАЛИЗАЦИИ ИННОВАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ РЕГИОНА

Аннотация

Рассматриваются актуальные вопросы инновационных основ развития предприятий жилищно-коммунального комплекса Украины. Основное внимание сфокусировано на выработке мероприятий политики инновационных процессов в коммунальном секторе экономики, поиске путей их финансового обеспечения.

Ключевые слова: ресурсы, инновации, жилищно-коммунальные предприятия, нетрадиционные источники энергии, вопросы финансирования.

Svitlychna T.I.

O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

ORGANIZATIONAL SUPPORT INNOVATION POLICY IMPLEMENTATION ACTIVITIES HOUSING-UTILITY ENTERPRISES OF THE REGION

Summary

Pressing questions of innovative bases of development of the enterprises of a housing-and-municipal complex of Ukraine are considered. The basic attention is focused on development of actions of a policy of innovative processes in municipal sector of economy, search of ways of their financial maintenance.

Keywords: resources, innovation, housing and utilities, alternative energy sources, the issue of financing.